

В І Д Г У К

на дисертаційну роботу

Мальцева Василя Станіславовича

ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЦЕНТРІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво,
спеціальності 191 – Архітектура та містобудування

Актуальність теми дисертаційної роботи зумовлена зростанням потреби у психологічній допомозі військовослужбовцям, обмеженістю існуючої матеріально-технічної бази: більшість наявних медичних і санаторно-курортних об'єктів не відповідають сучасним вимогам щодо сенсорної безпеки, акустичного комфорту, приватності, просторової орієнтації, інклюзивності та багатопрофільності реабілітаційних програм. Архітектурне середовище об'єктів реабілітації виступає активним терапевтичним чинником, здатним підтримувати стабілізацію психоемоційного стану, відновлення відчуття безпеки, контрольованості простору та поступову соціальну реінтеграцію. Це зумовлює необхідність переосмислення функціонально-технологічної структури центрів психологічної реабілітації та визначення принципів і прийомів їх архітектурно-планувальної організації, здатних забезпечити ефективність реабілітаційних програм, безпеку та комфорт пацієнтів, оптимальні умови роботи персоналу і стійкість функціонування закладів в умовах воєнного часу.

Отже, систематизація досвіду, визначення принципів і розроблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо архітектурно-планувальної організації є своєчасним і практично значущим завданням для архітектурної науки та проєктної практики.

Оцінка обґрунтованості наукових результатів дисертації, їх достовірність і новизна. Аналіз дисертаційного дослідження підтвердив взаємо узгодженість об'єкта, предмета, мети та завдань, що дозволяє послідовно перейти від теоретичного дослідження до формування пропозицій та рекомендацій. У дослідженні автором здійснено аналіз нормативної та законодавчої документації, досліджено праці українських та зарубіжних науковців галузі архітектури. Автор демонструє обізнаність у темі та проблематики, що доводить його компетентність у дослідженнях визначеного предметного поля. Систематизація практичного досвіду будівництва та функціонування центрів реабілітації для військовослужбовців, Аналіз містобудівних, типологічних, функціонально-планувальних, ергономічних і соціально-економічних аспектів дозволив автору комплексно розкрити особливості формування даного типу реабілітаційних закладів.

Достовірність основних положень роботи підтверджується:

- висвітленням основних результатів дисертаційного дослідження у рецензованих наукових фахових виданнях та апробацією основних положень дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних

конференціях;

- результатами, одержаними здобувачем на основі всебічного аналізу теоретичних праць, нормативних джерел і вітчизняного та зарубіжного досвіду проектування за темою роботи;

- апробацією одержаних результатів у процес розроблення авторських архітектурних проєктів і концептуальних пропозицій.

Наукові результати, представлені в дисертації є обґрунтованими і мають високу достовірність та відповідність поставленій меті та завданням дослідження. Одержані результати мають належну наукову цінність і підтверджують високий рівень наукової підготовки здобувача.

Наукова новизна полягає в наступному:

Вперше:

- систематизовано окремі типологічні ознаки та визначена класифікація та номенклатура перспективних типів центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців.

- сформовано принципи та прийоми архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців;

- визначено закономірності та особливості організації простору центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців та впливу його на процес відновлення пацієнтів.

Удосконалено:

- методику дослідження формування архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації військовослужбовців;

- функціонально-ергономічні засади формування внутрішнього середовища центрів психологічної реабілітації, що забезпечують психологічний комфорт;

- систему зовнішніх та внутрішніх факторів, що визначають архітектурно-планувальну організацію ЦПРВ

- функціонально-планувальну модель центру психологічної реабілітації для військовослужбовців;

Отримали подальший розвиток:

- типологічний ряд центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців;

- містобудівні засади та особливості розміщення центрів психологічної реабілітації військовослужбовців у структурі населених пунктів;

- обґрунтування доцільності врахування та узгодження положень чинної нормативної бази України у сфері проектування центрів реабілітації;

- теоретичні положення щодо формування терапевтичного архітектурного середовища центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження є вагомим для архітектурного проектування. Вони можуть бути впроваджені у практику архітектурного проектування, що забезпечить комплексний і системний підхід до формування архітектурно-планувальної структури центрів психологічної реабілітації

Систематизація типологічних і містобудівних рішень можуть бути використані у подальшому удосконаленні нормативно-методичної бази

проектування реабілітаційної інфраструктури для військовослужбовців в Україні в умовах воєнного часу.

Положення та висновки дисертації можуть бути впроваджені в навчальний процес курсового та дипломного проектування, бакалаврського та магістерського ступеню та дисциплінах типологічного спрямування.

Результати дослідження пройшли апробацію при розробці концепцій та проектних рішень модульних центрів психологічної допомоги у прифронтових зонах.

Оцінка наукових публікацій здобувача. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 6 наукових публікаціях здобувача. До їх складу входять 3 статті, опублікованих у наукових фахових виданнях України категорії «Б», а також 3 тез доповідей у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Тематика публікацій відповідає напряму дисертаційної роботи.

Кількість і змістовий рівень опублікованих праць відповідають вимогам пункту 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та дотримання принципів академічної доброчесності.

Дисертація подана в одному томі та складається з анотації, термінологічного словника, вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації 286 сторінки. Текстова частина включає 178 сторінок, графічна частина налічує 43 ілюстрацій, список використаних джерел з 211 найменувань. додатки на 49 сторінках. Акти впровадження наведені на 2 сторінках.

У дисертації дотримано вимог академічної доброчесності: використані джерела належним чином відображені в тексті та списку літератури, запозичені положення супроводжуються відповідними посиланнями, а основні наукові результати подано як самостійний доробок автора. Ознак некоректного використання джерел або порушення принципів академічної етики не виявлено.

У вступі дисертаційної роботи здобувачем належним чином обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та напрямами. Мета роботи відповідає її назві й послідовно розкривається у сформульованих завданнях. Об'єкт і предмет дослідження визначені коректно та узгоджуються зі змістом дисертації. Наведено положення наукової новизни, практичне значення отриманих результатів і відомості щодо їх апробації.

У першому розділі **«Передумови формування типології центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців»** автором були досліджені та вивчені соціальні, медико-психологічні та містобудівні передумови розвитку середовища реабілітації, простежено еволюцію та узагальнено історичний розвиток медико-реабілітаційної інфраструктури.

Здійснено аналіз наукової літератури, опрацьовано теоретичну, нормативну та практичну базу за темою дослідження. Порівняння вітчизняної та зарубіжної

практики проектування, будівництва й експлуатації центрів психологічної реабілітації дозволило визначити рішення, які можуть бути адаптовані до українських реалій з урахуванням соціальних, економічних, культурних і безпекових особливостей,

Сформовано підходи та розроблено класифікацію, що базується на функціональних сценаріях реабілітації та соціальних потребах військовослужбовців.

У другому розділі **«Архітектурно-планувальна організація ЦПРВ»** обґрунтовується підхід до формування архітектурного середовища центрів психологічної реабілітації військовослужбовців як системи.

Визначена методика дослідження, від підготовчого етапу збору й систематизації матеріалів через аналітичний етап типологічного та статистичного узагальнення до синтетичного етапу формулювання принципів.

Визначені закономірності функціонально-технологічної й архітектурно-планувальної організації. Доведено доцільність застосування модульного принципу проектування для стандартизації архітектурних рішень при збереженні можливості майбутньої трансформації просторів.

Обґрунтовано архітектурно-планувальні принципи формування стаціонарного блоку центру психологічної реабілітації військовослужбовців, запропоновані архітектурно-художні рішення, визначено конструктивні та інженерно-технічні рішення

У третьому розділі **«Рекомендації щодо проектування сучасних центрів реабілітації військовослужбовців»** розроблено рекомендації щодо містобудівного розміщення та організації території центрів психологічної реабілітації військовослужбовців у структурі населених пунктів. Визначено ключові параметри ділянок і принципи формування генерального плану. Запропоновано номенклатуру типів центрів психологічної реабілітації.

Окремий акцент зроблено на особливостях сприйняття архітектурного простору пацієнтами, що відображається у рекомендаціях до колористики, освітлення (з урахуванням добових ритмів), акустичного комфорту, біофільного та мультисенсорного дизайну, інтеграції мистецтва й інформаційно-навігаційних систем як чинників зниження тривожності та підтримки відчуття контролю й безпеки.

Узагальнюючи оцінку представленої роботи, можна визначити її **основні здобутки:**

- Доведено, що ефективна психологічна реабілітація військовослужбовців потребує спеціалізованого архітектурного середовища, сформованого на засадах мультидисциплінарного підходу та терапевтичної організації простору;
- Розроблено класифікацію центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців - варіантність архітектурно-планувальної організації;
- Сформована блочно-функціональна модель центру реабілітації, що базується на раціональному розмежуванні потоків пацієнтів, персоналу та відвідувачів;
- Запропоновано номенклатуру перспективних типів ЦПРВ. Визначено особливості сприйняття архітектурного простору пацієнтами з ПТСР.
- Запроваджена деталізація планувальних рішень на основі визначених принципів та прийомів.

Високо оцінюючи дану дисертаційну роботу в цілому, можна висловити деякі **побажання та зауваження**:

1. Перевищена кількість тексту анотації (12 аркушів), що заважає сприйняттю матеріалу. Згідно вимогам по оформленню дисертацій обсяг анотації становить 0,2 - 0,3 авторських аркуша (приблизно 4,5–7 сторінок тексту). Також перевищена кількість ключових слів (21). Згідно вимогам, кількість ключових слів становить від п'яти до п'ятнадцяти.

2. Вважаю не вдалим розташування основного, підрозділу 2.4 вже у другому розділі, ще і попереду підрозділу 2.5. Таким чином розділ складається з 5 підрозділів, а заключний, третій розділ має менший об'єм і тільки три підрозділи. Логічним, на мою думку було б перемістити підрозділ 2.4, де визначаються основні принципи у третій розділ, що зробило би структуру дослідження більш послідовною та логічною.

2. Формулювання мети потребує скорочення і не потребує додаткових завдань та меж. Для цього є відповідні розділи вступу. Те ж саме зауваження можна зробити до формулювання предмету дослідження та новизни.

3. Вважаю ідентичними пункт 1 та пункт 5 у формулюванні новизни у підпункті «удосконалено».

4. Відсутній другий висновок (гадаю, що стосується методики дослідження) у висновках до другого розділу (арк. 159).

5. Є зауваження до оформлення тексту. Описка на титулі. Не вдало розташовані ілюстрації в тексті, що створює пробіли у якості практично порожніх сторінок: 91, 101, 122, 146, 180, 187, 193, 198, 248, або напів порожніх: 215, 218.

6. У підрозділі 2.3 «Функціональні та архітектурно-планувальні рішення» відсутні схеми архітектурно-планувальних рішень центрів реабілітації, у той же час, у підрозділі наведено не вдалий, на мій погляд, приклад розташування ліжок у двомісній палаті, де вони знаходяться у темній зоні, та одна з них біля зовнішньої холодної та темної стіни. (рис.2.8.1).

7. Формулювання назви «принцип функціональності» не відповідає глибині сенсу, якій в нього закладено і не відображає пропозицій автора. Напевно формулювання «Принцип автономії, або розмежування функціональних блоків» сприяло би логіки всієї концепції. Бажано було б взагалі всім принципам надати формулювання, щоб вони відображали вагоме смислове навантаження.

7. У висновку 4 другого розділу заявлено: визначено роль принципу багатофункціональності. Але даного принципу немає у переліку визначених.

8. Розділ 3.2. надає пропозиції з номенклатури перспективних типів ЦПРВ (рис.3.3. арк 181) але, на жаль, не представлені схеми архітектурно-планувальної організації визначених типів центрів.

Загальна оцінка дисертації.

З урахуванням зазначеного вважаю, що дисертаційна робота **Мальцева Василя Станіславовича «Принципи архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців»**. відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 із змінами та є завершеною, самостійною науковою роботою, отримані результати якої забезпечують суттєвий внесок в архітектурну науку. В представленій науковій роботі відсутні будь-які порушення академічної доброчесності.

Загальний висновок:

Дисертаційне дослідження **Мальцева Василя Станіславовича «Принципи архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців»**, представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво», спеціальності 191 «Архітектура та містобудування», - є завершеною самостійною науковою працею, отримані теоретичні і практичні результати якої не викликають сумнівів, відзначаються науковою новизною та свідчать про досягнення здобувачем високого рівня оволодіння методологією наукових досліджень, а її автор, **Мальцев Василь Станіславович**, заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 19 «Архітектура та будівництво», спеціальності 191 «Архітектура та містобудування».

Опонент,

кандидат архітектури, доцент.

Декан факультету архітектури

Національної академії образотворчого

мистецтва і архітектури

Давидов А.М.

Підпис *Давидов А.М.*
засвідчую
Начальник відділу кадрів
Богданчук